

Program efterår 2022

Folkeuniversitetet i Vejle

folkeuniversitet-vejle.dk

Velkommen

Velkommen til Folkeuniversitetet i Vejle

På Folkeuniversitetet møder du de dygtigste forskere og formidlere. De brænder for deres fagområde og elsker at dele deres viden med andre. *Så brug os, hvis du er nysgerrig og har lyst til at blive klogere...*

- og velkommen til efterårsprogrammet 2022

Efter et par år, der har været stærkt præget af corona-situationen, glæder vi os til en efterårssæson, der forhåbentlig er en venden tilbage til det normale. Det gør vi med et særdeles alsidigt program, der er fyldt med lærerige foredrag - alle om spændende emner og for fleres vedkommende også meget aktuelle emner.

Med stor glæde samarbejder vi med Vejleegnens Slægtshistoriske Forening, Rosborg og Rødkilde Gymnasium, Klimafokus Vejle samt ikke mindst Vejle Bibliotek, der også leverer lokale til mange af foredragene.

Vi glæder os til at se dig i Folkeuniversitetet!

Alle foredrag er arrangeret af Folkeuniversitetet eller de nævnte organisationer i samarbejde med Folkeuniversitetet.

Husk at melde dig til i god tid (helst senest en uge før afholdelsen...) til de foredrag, hvor tilmelding er anført. Du vil efter tilmelding få besked, hvis der sker **ændringer** i arrangementet.

Hvor der er nævnt **entre**, betales den ved indgang med MobilePay eller kontant (da gerne med aftalte penge). Vi kan desværre ikke tage imod kortbetaling.

Foredraget med Moritz Schramm 12. oktober er fælles for Vejle Bibliotek og Folkeuniversitetet – derfor har du mulighed for at købe billet på forhånd via bibliotekets place2book.com (se vejlebib.dk under Arrangementer eller link på Folkeuniversitetets hjemmeside).

VIGTIGT: Kontroller program-ændringer, herunder evt. aflysninger, på folkeuniversitet-vejle.dk

Folkeuniversitet i Vejle er knyttet til Folkeuniversitet Syddanmark (fuodense.dk)

Skifter

Kathrine Tobiasen, forfatter, tidl. bibliotekar

Tirsdag 6. september kl. 19.00

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

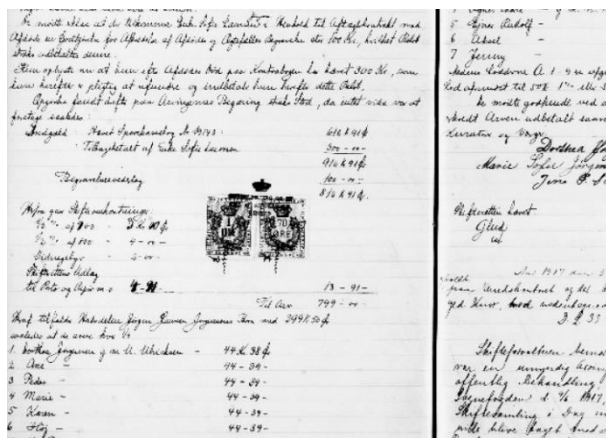
Entre: kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis.

Tilmelding til torben@polsterbo/

sms 3171 0925

Arr.: Vejleegnens Slægtshistoriske Forening

Skifter er en fantastisk kilde. Et skifte indeholder en guldgrube af oplysninger, der tillader os at komme helt tæt på vores aner. Vi bliver ofte inviteret på en regulær rundvisning i afdødes bolig, hører om vedkommende har gæld eller tilgodehavender og får linet alle arvingerne op. Foredraget fortæller endvidere om, hvordan skiftet foregik, og hvordan vi finder de relevante kilder.

Er grøn vækst løsningen på klimaudfordringerne?

Inger Røpke, prisbelønnet professor emer. ved Aalborg Universitet. Tilknyttet forskningsgruppen *Bæredygtigt Design*

Tirsdag 13. september kl. 19

Sted: Økolariet, Dæmningen 11, 7100 Vejle

Entre og tilmelding: Du sikrer dig en plads ved at tilmelde dig til Britta Edelberg (ansvarlig for arrangementet), enten via mail:

brittaedelberg@gmail.com eller ved at indbetale på MobilePay: 2629 3865. Det koster 60 kr. pr. aften. Ved samlet køb af billetter også til foredraget 11. oktober er prisen 100 kr. Husk at skrive arrangement og afsender ved indbetaling på Mobilepay i beskedfeltet.

Arr. Klimafokus Vejle i samarbejde med Folkeuniversitetet i Vejle

Næste foredrag i denne serie:

Tirsdag 11. oktober: *Pelle Dragsted*: Kan øget demokratisering bidrage til løsning af klimakrisen?

Inger Røpke har arbejdet med forskellige felter inden for økologisk økonomi og er fortaler for et andet syn på økonomi. Hun siger, at vi skal regne i natur i stedet for penge og fortsætter: *Verden bliver først rigtig bæredygtig, når vi erkender, at vores rigdom er andres fattigdom, og at verdens ressourcer ikke er ubegrænsede. Det kræver nye måder at indrette os på.* Hun er ikke overbevist om, at vi begriber omfanget af de forandringer, der skal til i vores liv. Men som hun også er citeret for i medierne: *Det er langt bedre at foretage omstillingen på en styret måde end gennem katastrofer.*

Big Bang og det usynlige univers

Offentlige Foredrag i Naturvidenskab

Steen Hannestad, forfatter, professor i astronomi, Institut for Fysik og Astronomi, AU

Mandag 26. september kl. 15.30 – 17.30

Sted: Rosborg Gymnasium og HF, Auditoriet, Vestre Engvej 61, Vejle

Gratis adgang.

Tilmelding fu.vejle@gmail.com /sms 6178 5551

Arr.: Rosborg Gymnasium og HF og Rødkilde Gymnasium

Vi ved, at universet begyndte i et Big Bang. Vi ved, at det udvider sig hurtigere og hurtigere, men vi ved ikke med sikkerhed hvorfor. Den mest sandsynlige forklaring er, at vores univers er fyldt med mørk energi.

Vi ved også, at galakser - herunder vores egen mælkevej - aldrig var blevet dannet, hvis universet ikke også var fyldt med mørkt stof - en eksotisk type stof, der er usynligt, men påvirker sine omgivelser via tyngdekraften. Uden det mørke stof var stjerner og planetsystemer heller ikke blevet dannet, og vi, og livet i det hele taget, ville ikke eksistere.

På nuværende tidspunkt ved vi, at det mørke stof og den mørke energi udgør 95 % af alt det, der er i universet - men vi ved ikke, hvad det faktisk er!

I foredraget opdateres du om den nyeste forskning i kosmologi, og vi ser på perspektiverne for, om forskningen i de kommende år kan give os svar på, hvad det usynlige univers egentlig består af.

Offentlige foredrag i Naturvidenskab arrangeres af Natural Sciences, Aarhus Universitet i samarbejde med Carlsberg Fondet

Gamle billeder

Henning Karlby, ingeniør, tidl. underviser ved Aalborg Universitet Esbjerg

Tirsdag 4. oktober kl. 19.00

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Entre kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis.

Tilmelding til torben@polsterbo /

sms 3171 0925

Arr.: Vejleegnens Slægtshistoriske Forening

Hvordan scanner og affotograferer vi gamle billeder, så de får en størrelse og kvalitet, så de kan sættes ind i en slægtsbog eller bruges til et fotografisk slægtstræ, uden at billederne kommer til at fremstå med små firkanter (pixels) i det færdige billede? Hvordan renser man et billede for ridser, og hvordan får man kontrast frem i et billede, som er falmet?

Kan øget demokratisering bidrage til løsningen af klimakrisen?

Pelle Dragsted, cand. mag. i retorik, forfatter, politiker, politisk rådgiver og mangeårig aktivist og debattør.

Tirsdag 11. oktober kl. 19.00

Sted: Økolariet, Dæmningen 11, 7100 Vejle

Entre og tilmelding: Du sikrer dig en plads ved at tilmelde dig til Britta Edelberg (ansvarlig for arrangementet), enten via mail:

brittaedelberg@gmail.com eller ved at indbetale på MobilePay: 2629 3865. Det koster 60 kr. pr. aften. Ved samlet køb af billetter også til foredraget 13. september er prisen 100 kr. Husk at skrive arrangement og afsender ved indbetaling på Mobilepay i beskedfeltet.

Arr. Klimafokus Vejle i samarbejde med Folkeuniversitetet i Vejle

Tidligere foredrag i denne serie:

Tirsdag 13. september: Inge Røpke: Er grøn vækst løsningen på klimaudfordringerne?

Gule veste og Trumptilhængere blokerer for løsninger på klimaudfordringerne. Også lokalt bliver naboer til energianlæg provokeret af den måde vindmøller og solceller placeres på i landskabet. Hvordan arbejder samfundet med klimaudfordringerne, uden at vi - som befolkning - bliver en barriere for en natur- og klimavenlig udvikling? Skal vi arbejde med både ulighed, demokrati og nye tekniske løsninger for at løse klimakrisen?

Pelle Dragsted udgav i 2021 bogen *Nordisk Socialisme*, hvori han peger på nødvendigheden af at arbejde med både demokrati og klima på én gang.

Kampen om midten. Tysk politik og samfund i det 21. århundrede

Moritz Schramm, lektor ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

Onsdag 12. oktober kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1, 7100 Vejle

Entre og billetkøb: Kr. 80.

Se link på folkeuniversitet-vejle.dk under dette foredrag (i tilfælde af problemer kontakt fu.vejle@gmail.com / sms 6178 5551)

Arr.: Vejle Bibliotek og Folkeuniversitetet i Vejle

Tysk samfund og politik står over for store udfordringer. Efter 16 år med Angela Merkel i spidsen har Tyskland sidste år fået en ny regering og ikke mindst krigen i Ukraine har forandret det internationale samarbejde: vi er, som den nye kansler Olaf Scholz sagde i sin historiske tale fra februar 2022, vidner til en *Zeitenwende*, et historisk vendepunkt i den tyske sikkerheds- og udenrigspolitik.

I foredraget tager Moritz Schramm pulsen på de aktuelle udviklinger i Tyskland med blik på både de indenrigs- og udenrigspolitiske tendenser. Samtidig belyser han baggrunden herfor ved at trække linjer tilbage i historien.

Hvor de politiske kampe tidligere har været domineret af yderfløjene, foregår de i dagens Tyskland på midten, som tilmed har flyttet sig markant mod venstre. Det historiske blik viser ikke mindst, hvorfor vi ofte fejltolker Tyskland, hvis vi læser landet med danske briller.

Moritz Schramm fortalte i 2020 i DR2-dokumentarfilmen *Min morfar, Hitlers ven* om sin familiebaggrund som barnebarn af Hitlers rustningsminister Albert Speer. I 2021 udgav han bogen *Kampen om midten. Tysk politik i det 21. århundrede* (Gad).

Deutscher Bundestag – Wiki Commons

Lægdsruller og hærens stambøger

Ulrich Alster Klug, underviser i slægtsforskning

Tirsdag 1. november kl. 19.00

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Entre kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis.

Tilmelding til torben@polsterbo / sms 3171 0925

Arr.: Vejleegnens Slægthistoriske Forening

I 1788 overtog staten udskrivningen af værnepligtige til militærtjeneste på grundlag af lægdssystemet. Militærets officerer og menige blev registreret i stambøger.

Lægdsrullerne og stambøgerne giver slægtsforskerne mange detaljerede og nyttige oplysninger om de værnepligtige og tjenstgørende. Vi får en gennemgang af lægdsrullernes opbygning og brug, til dels illustreret med praktiske eksempler. Stambøger findes bevaret fra 1785 og kan anvendes, når man først har oplysning om indkaldelse. Vi får også belyst brugen af de nye scanninger af lægdsrullerne på ArkivalierOnline.

Hans Smidth: Studie til Tyttebærplukkersken (Wiki Commons)

Den jyske hede – En litterær hedevandring

Johs. Nørregaard Frandsen, professor emer. ved Institut for Kulturvidenskaber, SDU, og projektleder for Danske Digterruter

Tirsdag 8. november kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1, 7100 Vejle

Entre kr. 80 ved indgang

Tilmelding til fu.vejle@gmail.com / sms 6178 5551

Arr.: Vejle Bibliotek og Folkeuniversitetet i Vejle

I 1800-tallet voksede interessen for landskaber, der kunne indgå i fortællingen om det nationale særpræg. Historiske steder og vilde egne som den jyske hede, Vadehavet og vesterhavskysten blev interessante. St. St. Blicher var central i opdagelsen af den jyske hede. Siden fulgte bl. a. H. C. Andersen og Jeppe Aakjær. I 2020 udsendte Malte Tellerup romanen *Hedeselskabet* og Ida Jessen sin *Kaptajnen og Ann Barbara*. Der er fortsat liv på heden - i hvert fald litterært.

I denne forelæsning tager Johs. Nørregaard Frandsen tilhørerne med på en litterær hedevandring over et tidsrum på 200 år.

Fra landsby til landskendt – Marie Bregendahl og Jeppe Aakjær

Mogens Bregendahl, rekrutteringskonsulent, tidl. lærer og skoleleder

Onsdag 16. november kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1,
7100 Vejle

Entre kr. 80 ved indgang

Tilmelding til fu.vejle@gmail.com /

sms 6178 5551

Arr.: Vejle Bibliotek og Folkeuniversitetet i Vejle

Mogens Bregendahl holder en foredragsaften om sin farfars søster, forfatteren Marie Bregendahl - om hendes barndomshjem, ungdomsliv, forelskelse, ægteskab og skilsmisse fra Jeppe Aakjær.

Aftenen vil desuden belyse Marie Bregendahls utroligt stærke vilje, da hun som kvinde i 1880'erne frigjorde sig fra et stærkt jysk bondemiljø og slog sig ned i København og forsørgede sig selv og i nogle år også Jeppe Aakjær. Hun blev datidens frigjorte kvinde - men ikke uden personlige omkostninger.

Anden halvdel af foredraget vil handle om tre af Marie Bregendahls hovedværker: *En Dødsnat* - *Henrik i Bakken* - *Holger Hauge og hans Hustru*. Disse romaner belyser bl. a. det tunge jyske bondemiljø og det meget stærke politiske opgør omkring århundredskiftet. *En Dødsnat* er i 2021 filmatiseret under titlen *Du som er i himlen*.

Putin ved den ukendte soldats grav (Wiki Commons)

Putin og den russiske nationalisme

Erik Kulavig, lektor emer. ved Institut for Historie, Kultur og Civilisation, SDU. Tidl. leder af Center for Koldkrigsstudier.

Tirsdag 22. november kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1,
7100 Vejle

Entre kr. 80 ved indgang

Tilmelding til fu.vejle@gmail.com /

sms 6178 5551

Arr.: Vejle Bibliotek og Folkeuniversitetet i Vejle

Gorbatjov afsluttede den kolde krig og indledte omfattende reformer. Jeltsin gik videre og nedlagde kommunismen og Sovjetunionen og indførte det vestlige system i Rusland. Begge de to ledere ønskede at integrere Rusland i den demokratiske verden.

Putin gav i begyndelsen af sin regeringsperiode, der blev indledt ved årtusindskiftet, indtryk af, at han ville fortsætte denne kurs. Langsomt, men sikkert begyndte han imidlertid at stramme tøjlerne indenrigspolitisk og anlægge en stadig mere uforsonlig tone over for Vesten. I 2014 annekterede Rusland Krim, og i februar 2022 gik Kreml med militære styrker, bål og brand ind i Ukraine. Hvad formålet var, står ikke klart i skrivende stund (juni 2022), men som vi ved, har det siden udviklet sig til en regulær krig, hvor Vesten støtter Ukraine økonomisk og politisk og med våben.

Forelæsningsen vil belyse denne ulykkelige udvikling og diskutere forskellige svar på årsagerne.

Myrer

Offentlige Foredrag i Naturvidenskab

Joachim Offenberg, seniorforsker ved Institut for Ecoscience, Terrestrisk Økologi, AU

Tirsdag 29. november kl. 15.30-17.30

Sted: Rødkilde Gymnasium, Rødkildevej 42, Vejle

Gratis adgang.

Tilmelding fu.vejle@gmail.com /sms 6178 5551

Arr.: Rosborg Gymnasium og HF og Rødkilde Gymnasium

Er myrer en større succes end menneskene? Det kommer an på, hvordan man måler succes. Selv om de er små, vejer myrerne på kloden - samlet set - det samme som hele menneskeheden.

Myrerne bruger samme strategier som os: de er organiserede i samfund med dronninger, slaver og statskup, og de har opfundet landbruget. De holder husdyr, og de kan regulere temperaturen i deres myretuer. Hør, hvordan myrerne bruger disse strategier, og hvordan de udviklede dem lang tid, før mennesket opstod.

Myresamfundene er helt unikt organiserede som superorganismer, hvor de enkelte myrer fungerer som en organismes celler. Blot kan cellerne, i modsætning til vores egne celler, bevæge sig uafhængigt af hinanden. Med denne organisering kan 'myren' ændre form og være flere steder på en gang. Forskellige kaster hos myrerne udgør superorganismens organer.

Hør hvordan forskerne har haft held med at benytte myrer til at erstatte sprøjtegift i frugtplantager. Vidste du forøvrigt, at en lille dansk myre er blevet til en af verdens dyreste fødevarer? Under foredraget får du en lille smagsprøve, hvis ikke myrerne er gået i hi her i slutningen af november.

Offentlige foredrag i Naturvidenskab arrangeres af Natural Sciences, Aarhus Universitet i samarbejde med Carlsberg Fondet

Vigtigt:

Kontroller programændringer, herunder evt. aflysninger, på folkeuniversitet-vejle.dk

Kontakt:

fu.vejle@gmail.com – sms/tlf. 6178 5551

